

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

červen 2012

Kompost - elektronické periodikum se zaměřením na životní prostředí. Jeho hlavní náplní jsou aktivity související s touto tematikou, vzniklé z činnosti pobočky Šmidingerovy knihovny Za Parkem v Husově ulici ve Strakonících, Ekoporadny a občanského sdružení Cassiopeia, tedy subjektů sídlících na této adrese. Rádi bychom, aby se z tohoto měsíčníku stalo otevřené médium, sloužící jak nám, tak i vám, čtenářům. K pravidelnému odběru Kompostu se můžete přihlásit na adrese jan.iuras@knih-st.cz.

Úvodník

Milí čtenáři,

vítáme vás u červnového čísla Kompostu. U čísla, u kterého se asi víc než u jiných hodí připomenout, že náš časopis je v několika exemplářích k půjčení také v papírové podobě. A to v Ekoporadně, v půjčovně pobočky Za Parkem nebo v čítárně Šmidingerovy knihovny. Zmiňuji to zvláště pro ty z vás, kteří v tomto ročním období dáváte přednost pobytu venku a přičilo by se vám vyseidávání u počítače. Zároveň nabízíme malou inspiraci pro pracovníky ostatních knihoven - časopis je možné vytisknout a poskytnout ho k dispozici místním čtenářům.

Ne že bych chtěl jakýmkoli způsobem upřednostňovat červen před ostatními měsíci (všechny se snažím mít stejně rád), ale na pomyslné křivce rozpuku

všeho živého stojí přece jenom nejvýše. Proto by byla škoda neužít si tu podívanou. Být přírodě zase o něco blíže a uvědomit si, že není součástí našeho světa, ale my jsme součástí přírody. Pokusme se na okamžik zastavit v našem každodenním shonu a vychutnat si tuto souvislost, než se vrátíme zpět.

Červnové číslo je opět nabitě spoustou zajímavých informací, pokračujících seriálů i prostých zamyšlení nad stavem prostředí okolo nás. Neminou vás ani pozvánky na akce, které odstartují zobrazenou hned první červnovou sobotu Ekofestivalem na Otavě.

Foto -jj- Budeme rádi za jakékoli ohlasy či náměty pro naši činnost. Pokud by někdo z vás projevil zájem zapojit se jakýmkoli způsobem do aktivit na pomoc přírodě, rádi ho nasměrujeme.

Přejeme vám mnoho příjemných chvil nejen u našeho časopisu. -jj-

V tomto čísle najdete:

Fujtajblíci a krasavci.....	2
Environmentální aktivity ZŠ Čestice	2
Stromy běžné a zajímavé? - 3. díl....	4
20 let Naučné stezky Podskalí.....	6
Veget na pokračování - 4. díl.....	7
Všivec bahenní na Strakonicku.....	8
Žijí s námi.....	8
Stromek od pana učitele.....	10
„Tak co, susede?“.....	11
Biozahrada - 2. díl - Živý plot.....	12
„Dělej, co umíš“.....	13
Netýkavka, naše věčné téma.....	13
Pozvánky.....	14
„Moucha masařka, bleška tulačka“..	17
Jedlý Kompost.....	17

Fujtajblíci a krasavci našich domovů

Málokdy je člověk při cestě na přednášku v takovém očekávání, v jakém jsem byl před tou, která proběhla 9. května v budově strakonického gymnázia. Většinou přibližně víme, do čeho jdeme. Tématický okruh je daný a záleží na výkonu samotného přednášejícího, jaký si odnese z akce zážitků. Co si však představíte pod pojmem „domácí fujtajblíci“? Až dovětek - „známí a méně známí průvodci člověka“ napoví, že bude řeč o živočiších, vyskytujících se v našich obydlích. Pojem fujtajblíci možná mohl někoho zmást. Někteří proto mohli dát přednost venkovní aktivitě s pocitem toho, že bude řeč pouze o malých stvořeních, vyvolávajících spíše odpor. Přednáška však byla úchvatným exkurzem do mnoha podskupin zvířecí říše a přehlídkou nepřeborného počtu živočišných druhů, které zcela, nebo dočasně doprovázejí člověka v jeho obydlích. Ne že bych žil ve špíně, ale možná i právě proto, že se nesnažím v domácnosti úzkostlivě a za pomoci dezinfekčních přípravků uchovávat trvalou sterilitu, se občas tváří v tvář setkám s některým fujtajblíkem, který má nyní, díky poutavému výkladu předsedy strakonické ZO ČSOP Ing. Viléma Hrdličky, své jméno.

Takže až v květnu 2012 jsem se dozvěděl, že ten mol, se kterým svádím již po několik let nerovný souboj a který se dokáže prokousat i skrz plastový nebo celofánový obal mých potravinových zásob, není žádný mol, ale zavíječ paprikový. Že ten malý šedivý placatý brouk, který před vámi utíká, když odklopíte kámen nebo vlhké prkno, je ve skutečnosti korýš stínka obecná. Že to nepatrné stvoření, které vypadalo jako malý štír a které mě pozorovalo den před přednáškou ve sprchovém koutě, někdo nazval (asi z podobné zkušenosti) štírek obecný. Mohl bych takhle pokračovat ještě mnoha příklady, které mi pomohly rozšířit obzory.

Výklad však nebyl jenom pouhým výčtem druhů a jejich popisem. Naopak hodně prostoru bylo věnováno jejich ekologii, hlavně ve vztahu k našim příbytkům. A jelikož jsou přírodní vědy a ekologie obzvlášť vědami komplexními, dozvěděli jsme se také mnoho z oblasti potravních řetězců. To má totiž velký vliv na posouzení údajné „škodlivosti“ některých druhů. Většina lidí tak zvířata ještě v současné době škatulkuje a jedním z cílů přednášky (myslím, že zcela naplněným) bylo osvětlení faktu, že v přírodě je vždy něco za něco. Živočich, který se na první pohled zdá v domácnosti obtěžující, může díky své predační aktivitě fungovat jako likvidátor druhů daleko obtížnějších. To si však málokdy spojíme dohromady. Dvojnásob to platí u živočichů nám známějších, na které se dostala řada ke konci výkladu. Sem můžeme zařadit některé větší druhy hmyzu (např. sršeň obecnou) nebo také ptáky. Těm totiž člověk, mnohdy i nevědomě, komplikuje možnost zahnízdění poblíž lidských obydlí.

Přednáška byla doplněna poutavou prezentací s úryvky z Brehmova rozsáhlého díla o životě zvířat, které ani po více než 80 letech od prvního českého vydání neztrácí nic na své aktuálnosti. Jsem moc rád, že se tato akce uskutečnila. Doplnila mi nejen některé zoologické mezery v mém vzdělání, ale opět potvrdila to, jak je důležité hodnotit i zprvu banální záležitosti v širších souvislostech. -jj-

Více o konkrétních druzích „fujtajblíků“ se dočtete v článku „Žijí s námi – fujtajblíci“ na str. 8.

Stínka obecná (Porcellio scaber), foto -vh-

Vege grilovačka - zakončení kurzů zdravého veg(etari)ánského vaření

Kdo sousedí s paní Švédovou, asi se 15. 5. večer podivil, co se to u nich na dvorku děje. Před bylinkárnou U Lva hořel oheň, na mramorové desce se opékal příjemně vonící seitan, tofu a tempeh, vedle se v alobalu připravovala zelenina s bramborovými plátky. Vege grilovačka se vydařila stejně hezky jako všechny předchozí kurzy a na závěr zazněl dokonce i tichý zpěv, jen tak z přemíry dobré nálady.

Že má kvalita stravy vliv na lidskou mysl, to ví každý, a pokud bych měla zalovit ve své knihovnické paměti a uvést nějakou přílehlavou literární ukázkou, můžu nabídnout třeba **vyprávění Karla Čapka z Anglických listů**: „... Prostřední kuchyně v prostředním hotelu pro prostředního Angličana vysvětluje do velké míry anglickou zasmušilost a zamkllost. Nikdo nemůže zářit a trylkovat, žvýkaje pressed beef, potřený dábelskou hořčicí. Nikdo se nemůže

nahlas radovat, odlepuje si od zubů třesoucí se pudink z tapioky. Člověk hrozně zvažní, dostane-li lososa politého růžovou škrobavinou; a má-li k snídani, k obědu i k večeři něco, co zaživa je rybou a v melancholickém stavu poživatelnosti se jmenuje fried sole, vydělal-li si třikrát denně žaludek černou čajovou jirchou a napil-li se zasmušilého, teplého piva, požil-li univerzálních omáček, konzervované zeleniny, custardu a muttonu, nuže, vyčerpá snad všechny tělesné požitky průměrného Angličana a počíná chápat jeho uzavřenost, vážnost a přísné mravy...”

Dnes je to snad v Anglii s jídlem už lepší. A u nás na kurzech je to takové, že jsme se jen neradi loučili a doufáme, že bude Honza na podzim zase pokračovat. Do té doby budeme uveřejňovat další recepty a těšíme se i na příspěvky od vás, pokud nám nějaké pošlete.

-ah-

Fotografie z grilovačky si můžete prohlédnout [zde](#).

Environmentální aktivity ZŠ a MŠ Čestice

V letošním roce se žáci těchto škol zapojili do zajímavých a životnímu prostředí prospěšných projektů. Jednalo se o projekt CEGV Cassiopeia - Krok za krokem a recyklační program pro školy Recyklohraní. Přinášíme shrnutí očima žáků i pedagogů.

Projekt Krok za krokem: Odpady kolem nás - Kam s nimi?

Naším prvním krokem byl výběr tématu a názvu projektu. Po konečném rozhodnutí – zvolili jsme problematiku odpadů v obci, jsme navštívili sběrný dvůr ve Strakonících. Bylo to pro nás velice zajímavé, protože jsme se dozvěděli, jak se uchovávají odpady ve větším městě. Zároveň jsme měli pracovní listy, s kterými jsme pak dál pracovali ve škole. Někdo maloval mapu celého dvora a někteří dělali tabuli s informacemi o něm.

Foto Marie Linhartová

Jako další krok nám paní učitelka domluvila schůzku s panem starostou Čestic. Na schůzku jsme se řádně připravili. Měli jsme spoustu otázek a při besedě s panem starostou jsme se dozvěděli mnoho zajímavého o svozech odpadu, třídění v obci a problematice černých skládek. Vše jsme pak pro ostatní žáky naší školy zpracovali na čtvrtky, a ty jsme poté nalepili na velké kartony.

Průběžně ve škole sbíráme papír, elektro a baterie. Ve třídě máme nádoby na plast, papír a směs. Na chodbách školy třídíme plast, papír a bioodpad.

Všechny děti na škole postupně absolvovaly program „Tonda obal na cestách“ o třídění odpadů, kde jsme se mohli ptát na otázky, které nás zajímají. Druhá, třetí a čtvrtá třída měla výborný program CEGV Cassiopeia o odpadech. Třídy druhého stupně soutěžily o nejhezčí návrh plakátu s nápisem „Odpady kolem nás - kam s nimi?“ Po celou dobu projektu jsme mapovali černé skládky. Zjistili jsme, že nové skládky se v Česticích nevyskytují, ale při mapování okolí Čestic jsme jednu starou našli. Hezky jsme ji přetřídili na kov a sklo. Pár plastových a komunálních věcí jsme odnesli do kontejnerů u školy, ale dvě velké hromady skla a kovů jsme do kontejnerů odnést nedokázali. Petra Matějková pomocí e-mailu kontaktovala pana starostu, aby mu oznámila náš nález, také jsme jej navštívili osobně. Zároveň jsme se ho zeptali, zda nechtějí s úklidem pomoci. Odpověděl, že nám děkuje, že pomoc nepotřebují a skládku zlikvidují sami.

Žáci ostatních tříd druhého stupně byli, stejně jako my, uklízet svět. Ovšem z Kalvárie se přesunuli za školu. Našli tam spoustu plastů a skla, což nás velice překvapilo. Ač jsme nikdo z nás neházel za školu skleněné lahve ani žádný jiný odpad, uklízeli jsme. Dělali jsme to proto, že nechceme žít na skládce. Snadno tomu zabráníte i Vy! Stačí alespoň třídít plast a sklo. Pak Vám totiž nezbude skoro žádný odpad a nebudete ho muset házet někam na cestu nebo černou skládku.

Nakonec jsme instalovali výstavu o třídění odpadu a také o tom, co se z odpadu vyrábí. Tu jsme umístili ve vestibulu a respiriu školy. Výstava zde bude k vidění do 15. května, své názory může každý zapsat do Návštěvní knihy. Přijďte se podívat – jste srdečně zváni!

Za hlavní realizační tým projektu: Tereza Čapková, Kateřina Novotná a Jana Brožová

Foto Marie Linhartová

Recyklohraní - environmentální vyúčtování za rok 2011

(ZŠ Čestice je v Recyklohraní zapojena od září 2010)

Program Recyklohraní nejen vzdělává a motivuje naše žáky v oblasti ekologie, ale přináší také možnost přímo přispět k ochraně životního prostředí. Žáci i veřejnost v rámci projektu odevzdávají ve škole k recyklaci vysloužilé elektrospotřebiče. Nyní můžeme přesně vyčíslit, kolik elektrické energie, ropy, uhlí, primárních surovin či vody jsme díky recyklaci ušetřili životnímu prostředí. Víme také, o kolik jsme snížili produkci skleníkových plynů nebo nebezpečného odpadu. Informace vycházejí ze studií neziskové společnosti ASEKOL, která pro nás zajišťuje sběr, odvoz a recyklaci vytříděných elektrozařízení.

Zpětný odběr a recyklace **stovky mobilních telefonů** uspoří tolik energie, kolik spotřebuje moderní úsporná lednice za více než 4,3 roku provozu, dojde ke snížení produkce nebezpečných odpadů o 563 kg – stejné množství nebezpečného odpadu vyprodukuje za rok 140 domácností.

Foto Marie Linhartová

m³ vody a 1,8 tun primárních surovin. Navíc jsme snížili emise skleníkových plynů o téměř 10 tun CO₂ ekv. a produkci nebezpečných odpadů o 38,9 tun.

Když si uvědomíme, že osobní automobil vyprodukuje průměrně za rok provozu 2 tuny skleníkových plynů a jedna čtyřčlenná domácnost spotřebuje za rok průměrně 2,2 MWh elektrické energie, jsou to impozantní čísla. Navíc jsme za loňský kalendářní rok odevzdali k recyklaci 221 kg vybitých baterií, což představuje téměř dva kilogramy na jednoho žáka.

Všichni, kdo zodpovědně třídí a přispívají tak k ochraně životního prostředí, zaslouží naše poděkování!

Marie Linhartová, ZŠ Čestice

„Chodíte na ty vaše přírodovědné výlety i v dešti?“

... na to se nás často někdo ptá a dostává kladnou odpověď. Na sraz přicházíme vždycky, pokud by nebyl zrovna uragán nebo jiná kalamita. Máme vymyšlený i náhradní program pro případ, že by někdo chtěl s námi strávit den někde na výstavě nebo v klubovně a probrat něco, co ho zajímá – jinak ale se jde ven tak, jak bylo naplánováno, jen se upraví trasa. A zatím pokaždé to byly hezké zážitky, ať už lilo celý den, nebo to jen ze začátku tak vypadalo a počasí se nakonec ještě stačilo změnit. Někdy pršet musí, to zrovna my dovedeme uznat a spíš než z deště máme strach z toho, jak bývá někdy velké a dlouhodobé sucho.

Když budu mluvit za sebe, mám chození v dešti vysloveně ráda. Hlavně proto, že jdeme mlčky, každý pod svým deštníkem. Proti povídání sice nic nemám, ráda se dozvídám, co si kdo myslí nebo co zajímavého ví, ale ticho má také svůj půvab. Škoda, že ho většina lidí pokládá za něco podezřelého, jako by se mlčenlivý člověk na ostatní zlobil. A právě v dešti se to bere jako „normální“, když jsou mezi lidmi větší rozestupy a každý poslouchá jen pleskání kapek a ptačí pokřikování.

A také se mi líbí, že se na takový výlet sejdou zvlášť spřízněné duše, tak jako třeba v sobotu 12. 5. 2012, kdy jsme se s manželem zúčastnili akce volyňského muzea. Šli jsme z Bohumilic do Čkyně, bylo mokro a chladno, a přitom to byl moc hezký den (zápis z výletu si můžete přečíst [zde](#)). -ah-

Překopávky

Prostor nejen pro naše úvahy, pojednání, hodnocení, názory atd.

Stromy běžné a zajímavé? - III. díl

V tomto čísle Kompostu se podíváme za keřem a stromem, o nichž můžeme říci, že jsou v naší krajině běžné.

Líska obecná (*Corylus avellana*)

Kdo by neznal lísku? Zejména ti starší z nás ji pamatují jako keř, který byl hojný na každé mezi a stráni volně v krajině. Postupem času jako by zmizel, aby se do naší krajiny nyní opět pomalu vracel. Často jsem přemýšlel, proč to bylo. Možná proto, že dřívě se dřevo z lísky používalo na četné násady ručního nářadí a v dobách, kdy nebyly ještě laminátové rybářské pruty a bambus byl k máni jen tu a tam, posloužil pro začínající, ale i staré rybáře právě prut z lísky. Lískové keře byly také často navštěvovány v pozdním létě, aby daly žádané oříšky na pečivo. Hlavně to vánoční, domácí. Jenže lískové oříšky se k nám začaly dostávat přes hranice, ne zcela rovné kmínky lísky byly nahrazeny strojovými obrobky ideálních násad na nářadí a zmíněné rybářské proutky nahradil materiál takřka vesmírné technologie. A tak líska obecná pomalu mizela. Občas si ji někdo ponechal jako živý plot, ale po čase jej raději vyměnil za cizokrajnou dřevinu, pokud možno zelenou po celý rok. Třeba thuji, cypríšek nebo cizokrajný jalovec.

Líska obecná (*Corylus avellana*) u Volyňky v Barvínkově, foto -vh-

Ke škodě lísky je nutno napsat, že se snaží růst, jak se jí zlíbí, a hmatatelný užitek, pro který se hlavně pěstuje, často v různých kultivarech, jsou její oříšky. Ty bývají obsazeny nosatcem lískovým. Na samotném keři je

k vidění zobonoska lísková a různé druhy drobných motýlů. Velmi často bývá líska doprovázena jinou nepříjemností, zvláště ve volné krajině, a to je přítomnost klíštěte. Sama líska za klíště nemůže, ale husté větvení, dostatek potravy - oříšků pro drobné savce, jsou zřejmě i příležitostí pro výskyt tohoto roztoče, který zase vyhledává zmíněné savce. Zajímavou věc nám píše i Ondřej Mathioli, a tak jej nechme pár řádky promluvit: „Přirození jejich jest mírnosti horké a suché. Lepší jsou domácí, tlustší, sladší a snadně se mohou jísti. Mají v sobě více zemnatosti nežli vlašské vořechy. Protož více také svraskují a větší živnost dávají proto, že tvrdší jsou a ne také masné, avšak nejsou tak užitečné k živnosti jako mandly, nebo splejavají na pokrmích, a tak bolení hlavy uvozují, žaludku škodlivé jsou, a více suché než nové, koleru plodí a červenou nemoc, kdož by jich mnoho jedl, přivozují. Mají se pak jísti obloupené, nebo ta kožka na nich jest zažitá. Žádný nemocný nemá jich jísti, nebo nadýmají žaludek a žádného odpočinutí mu nedají, dokavadž jich nevyvrátí. Zetřené a s medovinou pité kašel zastaralý hojí. Popel z pálených vořechův s nedvědím sádlem smíšený vlasům zrost dává, ale bývají obyčejně šedivé. Aneb vezmi jader léskových, což se zdá, a rozetra směs se sádlem vepřovým a nedvědím, učiň mast a pomazuj ní lysiny, aneb kde chceš, aby vlasy rostly. Prach z škořípek v víně trpkém pitý úplavici a bílý flus ženský zastavují. Prutem léskovým kdož by hada umřstil, hned strne a potom umře, to jsou mnozí prostí lidé zkusili a nic divného to není...“

Co k výše uvedeným řádkům dodat? Něco je možná překonáno a dokonce úsměvné, ale část textu jakoby zůstává i do naší doby. Vzpomeňme třeba na to, že lískové oříšky jsou pro některé z nás jednou z potravin, která může vyvolat alergické reakce. Na druhou stranu, oříšky mají vysoký obsah tuku a jejich chutný přídatek můžeme často nalézt v oblíbených čokoládách.

A kde lísku obecnou ve Strakoniciích najdeme? Porůznu po městě. Ale já bych se rád zmínil o lískových keřích při konci Mlýnské ulice. Zde několik lísek odděluje stráž se stromy a keři, pod níž je Mlýnský náhon, od sídliště. Tvoří a uzavírají tak přirozený útulek pro drobné zpěvné ptactvo. Za zmínku rovněž stojí i to, že právě v této lokalitě a snad i díky zapojení lísek (a dalších keřů) ptačí budky, které zde máme, byly minulý rok 100% obsazené.

Líska turecká (*Corylus colurna*)

Na rozdíl od předchozího druhu, který většinou stromek netvoří, líska turecká je malým stromem do 20 m výšky. Její rozšíření do Čech se někdy udává okolo roku 1800. Původem je z Turecka a Malé Asie. Dožívá se stáří okolo 200 let a její dřevo se v původní oblasti používalo k tvorbě nábytku.

Líska turecká (*Corylus colurna*) u parkoviště marketu Billa, foto -vh-

Ve volné krajině ji většinou nenalezneme. To spíše ve městě. Zde bývá často přehlížena, protože zdánlivě ničím (zvláště v mládí) nevyniká. Také její kůra je nenápadná, bledě hnědá až šedavá, rozpraskaná a na první pohled nezajímavá. Časem, když si na ni oko zvykne, líska turecká nám před očima zkrásní. Na jaře je stejně jako líska obecná dřevinou časně kvetoucí. A když vyrazí první listy, překvapí nás svou svěží zelenou barvou a bohatým olistěním. Plody jsou opět oříšky. Ty jsou uloženy v lepkavých listenech s četnými laloky a cípy. Oříšky samotné jsou většinou delší, ale menší a s tlustější skořápkou. U nás jsou však často bez dužnatého jádra a vydloubnout jeden oříšek od ostatních je většinou obtížné.

Lísku tureckou ve Strakonici najdeme třeba Na Ohradě. Zde je vysázeno Odborem životního prostředí MÚ Strakonice několik pěkných stromků, které se časem rozrostly, rozkošatily a opustily úzkou korunu moderních stromů. Snad jednou z nejhezčích lísek tureckých v našem městě je možno najít u parkoviště marketu Billa, nedaleko nádraží ČD. Líska turecká je hodnocena velmi kladně jako parkový strom. Snáší vymrzáni, suchá místa, městské klima a znečištění. **-vh-**

20 let Naučné stezky Podskalí

Ve Strakonici asi všichni vědí, že se letos bude konat už 20. Mezinárodní dudácký festival. Ale jen pár lidí si pravděpodobně uvědomí, že také Naučná stezka Podskalí se může připomenout číslem 20. Je to totiž už 20 let, co studenti strakonického gymnázia spolu s některými svými pedagogy, kteří byli organizováni ve vlastní organizaci ČSOP (Českého svazu ochránců přírody) vybudovali za pomoci mnoha místních odborníků naučný vycházkový okruh kolem Otavy. Stezka se 14 informačními tabulemi přírodovědného i historického charakteru byla po několika letech příprav otevřena v roce 1992.

Informace k jednotlivým tabulím je možno nalézt [zde](#) nebo na stránkách [ZO ČSOP](#). Povídání o vzniku a poděkování všem, kdo se na vzniku NS podíleli, čtete [zde](#).

Původně vedla Naučná stezka nahoru na Velkou skálu, odkud je pěkný výhled na řeku, Kbil, Kamennou bábu a okolní krajinu. Studenti pod vedením prof. Leischnera dokonce vybudovali nenápadné kamenné schody, které zapadaly do svahu, aniž by svým vzhledem rušily. Ale informační tabule na skále patřila vždy mezi první, které byly vandaly poškozeny.

Schody Pavla Leischnera, foto Zdeňka Skalická

Byla to opravdu velká práce a o to větší zklamání, když velmi záhy po instalaci tabulí naučné stezky začaly první projevy vandalizmu. Po dobu prvních několika let byla snaha naučnou stezku udržovat vlastními silami a shánět i peníze na opravu. Postupně však sil i nadšení ubývalo. Proto jsme velmi uvítali, když se obnovy Naučné stezky ujal Odbor životního prostředí Městského úřadu. Díky Ing. Ivaně Kadochové, Technickým službám města a SPŠ Strakonice byla v r. 2005 stezka v poněkud zkrácené verzi obnovena a nadále je udržována.

Foto Zdeňka Skalická

15. června v podvečerních hodinách můžete spolu s námi vzpomínat a připomenout si některé informace. Sraz je v 17 hod. před Zavadilkou. Projdeme se procházkou po jednotlivých zastaveních naučné stezky, v případě nepříznivého počasí můžeme pobýt i v klubovně na hradě.

Zdeňka Skalická

Veget na pokračování

Díl 4. – Zdravotní důvody

Tvrzení, že vegetariánská strava je zdravotně přínosnější než strava „konvenční“ (většinová), se pokusím obhájit v dnešním díle. A to ve dvou hlavních rovinách. V rovině vědeckých poznatků, podložených studiemi a literárními prameny, a v rovině osobní zkušenosti, která má po mnohaletém praktikování také velkou váhu.

V teoretických poznatcích budu vycházet především z dokumentu „Stanovisko Americké dietetické asociace a kanadských dietologů – Vegetariánská strava“ (v elektronické podobě [zde](#)) z roku 2003, který díky více než 250 odkazům na vědecké práce považuji za velmi důvěryhodný. Zkraje a v závěru této studie je uvedeno, že: „Dobře rozvržená vegetariánská strava je zdravá, nutričně vyvážená a zdravotně přínosná v prevenci i v léčbě různých onemocnění.“ Dále, že: „Dobře rozvržená veganská a všechny druhy vegetariánské stravy jsou vhodné pro všechna životní období, včetně těhotenství, kojení, dětského věku i dospívání.“ Alfou i omegou těchto tvrzení je samozřejmě slovní spojení – dobře rozvržená. Jsem totiž přesvědčen, že případné zdravotní komplikace při těchto typech diet jsou v drtivé většině případů způsobeny nevhodným složením jídelníčku, nikoli stravovacími směry jako takovými. Ke smůle jsou však tyto ojedinělé případy mediálně vděčné a vrývají se do paměti většinové společnosti jako všeobecná pravda. Nevhodně rozvrženou stravou několika málo jedinců pak svým způsobem trpí i ostatní vegetariáni a vegané, pro které tato strava představuje zdravotní benefity, ale nepíše se o nich na předních stránkách novin.

Rozdíly ve zdravotních dopadech různých typů stravovacích návyků byly zdokumentovány na základě statistického zkoumání velkých vzorků těchto skupin obyvatelstva (pro přesná čísla odkazují na kapitolu „vegetariánská strava a chronická onemocnění“ ve zmiňovaném stanovisku). Nejvíce byly rozdíly patrné právě u onemocnění, která jsou v žebříčcích nejčastějších příčin úmrtí na prvních místech. Právě v ČR jsou čísla neúprosná u chorob přímo spojených se způsobem stravování (rakovina tlustého střeva a konečníku, kardiovaskulární choroby – infarkt a mrtvice) a vyskytujeme se na prvních místech této smutné statistiky. Vědeckými poznatky byla vysledována přímá souvislost mezi výskytem těchto onemocnění a zvýšenou konzumací nasycených tuků a ostatních látek doprovázejících masné výrobky. Ruku v ruce s tím jde i nedostatečné zastoupení vlákniny, přirozených fytochemikálií a antioxidantů v naší stravě. U srdečně-cévních chorob hrají podstatnou roli doprovodné diagnózy spadající do skupiny metabolického syndromu (obezita, zvýšená hladina cholesterolu, hypertenze, diabetes), kde byla vystopována stejná souvislost. Korelace mezi zvýšeným příjmem živočišných bílkovin a výskytem osteoporózy byla potvrzena navzdory tvrzením mléčného průmyslu. Stejná souvislost byla zjištěna i u onemocnění ledvin a choroby dna. Výrazné rozdíly udává statistika i v případě žlučových kamenů mezi skupinami vegetariánů a nevegetariánů.

Dalším důležitým faktorem (a častým argumentem proti) při hodnocení prospěšnosti vegetariánské stravy je fyzická výkonnost a vytrvalost při sportovních aktivitách. Krátké pojednání si můžete přečíst [zde](#). Jelikož se tato oblast dá velmi špatně vědecky či statisticky pojmout, nezbývá než uvést některé příklady úspěšných vegetariánských a veganských sportovců (a to ve všech sportovních odvětvích, včetně těch fyzicky nejnáročnějších).

Galerie známých [vegetariánských](#) a [veganských](#) sportovců.

Galerie sportovců věnujících se bojovým sportům – [zde](#).

Galerie veganských fitness sportovců – [zde](#).

Na závěr mohu přidat pár slov ze své vlastní zkušenosti se zdravotní prospěšností bezmasé stravy. Po osmi letech se u mě neprojevil žádný zdravotní komplikace, které by souvisely se stravováním, sníženou hladinou některé z živin nebo energetickou nedostatečností. Ani po přibližně polovině tohoto období, kdy se stravuji čistě rostlinnou (veganskou) stravou. Zaznamenal jsem však výrazné zlepšení imunity a fyzické kondice – a to jak silové, tak vytrvalostní.

O některých nutričních zákonitostech, konkrétních živinách a mýtech s těmito oblastmi spojenými bude pojednáno v některém z budoucích dílů tohoto seriálu. -jj-

**Jan Müller, mistr světa v thaiském boxu v supertěžké váze -
vegan, foto - zdroj: www.vegan-fighter.com**

Všivec bahenní (*Pedicularis palustris*) na Strakonicku

Na území okresu Strakonice se vyskytují dva druhy všivců:

Všivec lesní (*Pedicularis sylvatica*), který patří k chráněným a ohroženým druhům rostlin. Roste na vlhkých loukách, mokřích okrajích lesů a na vlhkých pastvinách na kyselých půdách (především v podhorském pásmu). Na Strakonicku dosud vzácně roste v jižní a západní části Volyňska, jinde asi již vyhynul (dříve byl velmi hojný na Blatensku).

Druhým je **všivec bahenní** (*Pedicularis palustris*). Ten dříve patřil k nejhojnějším všivcům v celé ČR, postupnými melioracemi a zarůstáním mokřích luk téměř vymizel. Dnes patří k chráněným, kriticky ohroženým druhům rostlin. Roste na mokřích a slatinných kosených loukách, na mokřích (nezarostlých) okrajích oligotrofních rybníků. Velmi hojný býval na Blatensku a Vodňansku, roztroušeně rostl v okolí Strakonice a na Volyňsku. Od poloviny 60. let začal vlivem odvodňování mokřích luk či jejich nekosením velmi rapidně ubývat. V 90. letech existovaly ještě jeho lokality u Vodňan, u Blatné, u Vrba nedaleko Blatné a u Nahošína. V současnosti roste na území strakonického okresu asi již jen u Blatné (stále zde na pokraji vymření roste několik rostlin), u Nahošína v přírodní rezervaci Kovašín (několik desítek rostlin) a u Černíkova.

Lokalita u Černíkova (slatinná kosená louka na západním břehu Hořejšího řepického rybníka 1,2 km jihových. od vsi) byla nalezena v roce 2005. Stále zde roste několik stovek rostlin všivce bahenního a jde patrně o nejbohatší populaci druhu v celém Jihočeském kraji. Lokalita je velmi cenná – roste zde řada dalších zajímavých, ohrožených a chráněných rostlinných druhů (podtržené jsou chráněné či ohrožené druhy rostlin):

bařička bahenní, ostřice dvouřadá, ostřice liščí, ostřice prosová, ovsír pýřitý, prstnatec májový, pcháč bahenní, bahnička jednoplevá, přeslička bahenní, přeslička pořiční, sítina sivá, kohoutek luční, vstavač kukačka, bika mnohokvětá, kozlík dvoudomý,

Všivec bahenní, foto Radim Paulič

lomikámen zrnatý, pampeliška kozí brada, suchopýr úzkolistý, rozrazil douškolistý, zvonek rozkladitý, žluťucha lesklá.

Z motýlů tu lze v létě spatřit např. okáče bojínkového a okáče lučního, modrásky, perleťovce a další. V roce 2005 na této louce hnízdil jeden pár čejek chocholatých.

Ing. Radim Paulič, ZO ČSOP Strakonice

Žijí s námi – fujtajblíci

Po přednášce Domácí fujtajblíci, aneb Známi i méně známí průvodci člověka (ze dne 9. 5. 2012), jsem byl osloven, zda bych nevytvořil seznam živočichů žijících v našich domácnostech a stavbách pro tento časopis.

Protože výčet těchto živočichů je obtížné udělat, snažil jsem se zachovat přibližné zoologické zařazení do jednotlivých skupin a živočichy vázat podle nároků na prostředí, kde se vyskytují, a potravu.

V uvedené tabulce jsem představil 50 druhů živočichů, kteří se mohou vyskytovat v našich stavbách nebo jejich bezprostřední blízkosti. Jejich výčet není úplný, mohl by být daleko větší. A výskyt živočichů sám o sobě je diskutabilní, protože mnozí z nich žijí volně v přírodě. Proto doporučuji pozorování života okolo sebe. Třeba když sedíme na lavičce před domem, zahradní chatou, panelákem nebo jen doma na židli. Potom uvidíte, co vám létá do oken, žije pod prahem nebo směřuje ke spíži či šatníku.

Ve vztahu k označení užitečné, či neužitečné zvíře se mně v myslí nabízí obrázek z dětství, kdy jsem navštěvoval hojně své dědy a babičky na vesnici. Ti měli psa, a ten pes dostával do kastrůlku své žrádlo. Někdy jej slupnul hned a jindy otálel. Když otálel, byli tu hmyzové, ptáci, myši a hlavně drůbež, kdo si psa ohlídal a v nestřeženém okamžiku si kousek z jeho kastrůlku vzali. Někdy to našemu psovi vadilo, že po narušiteli vyjel, a někdy ležel a koukal na domnělé rozkrádání jeho majetku ospalýma očima. Pokud pátrám v paměti, byla to taková psí hra, u kastrůlku nikdy žádné zvíře nezranil nebo nezabil. Asi to byl hodný pes. Naše domácnosti jsou možná pro ostatní zvířata zrovna takové kastrůlky, rohy hojnosti. Je také nepsanou pravdou, že svou činností vytváříme pomyslné kastrůlky i v krajině. Třeba formou lesů, polí, rybníků nebo zmiňovaných lidských sídel, těch potom ostatní živočichové a rostliny využívají. Ostatně vzpomeňme si na naše dovolené a snídaně formou švédských stolů, kdy podnikáme všehosměsné ochutnávky rozličných pokroutek, které bychom doma snad ani nepozřeli. Naši fujtajblíci se chovají díky nám a naší činnosti podobně. -vh-

Zlatoočka obecná (*Chrysopa carnea*), foto -vh-

Druh	Kde žijí	Potrava	Vztah k člověku
Žížaly: hnojní, mléčná, obecná	půda, květináče	zbytky organického původu	tvorba humusu, v malém množství neškodná
Slimák největší	sklepy, pod prkny, kameny	rostlinná	neškodí, ve sklepích obírá rostl. složku na zdech
Slimáček sítkovaný	pod kameny, dřevem, sklepy	rostlinná	škůdce, zatoulanec do sklepů
Plzák španělský	pod kameny, dřevem, sklepy	rostlinná až všežravec	škůdce, ve sklepích, pod prahy zahr. staveb
Štírek domácí aj.	volně v přírodě, lidská obydlí, pod linem, v knihovnách	dravý	neškodný
Sametka rudá	volně v přírodě, zahradní stavby	dravá	specializace larev na hmyz
Sekáči	volně v přírodě, zahradní stavby, staré domy	dravý	užitečný, loví ostatní hmyz, roztoče
Pokoutník domácí, stájový	v lidských stavbách	dravý	loví ostatní hmyz, užitečný
Třesavka sekáčovitá	v lidských stavbách	dravá	loví ostatní hmyz, pavouky, užitečná
Stínky: obecná, zední	pod kameny, dřevem, sklepy, staré stavby	rostlinná, odumřelý rostl. materiál	neškodná
Stonožka škvorová	pod kameny, dřevem, sklepy	dravá	lovec drobného hmyzu, užitečná
Mnohonožky	pod kameny, dřevem, sklepy	rostlinná, odumřelý rostl. materiál	neškodná, v půdě květináčů může škodit
Rybenka domácí	pod linem, parketami, vanou	rostlinná, zbytky org. původu	neškodná, možná příčina alergií
Šváb obecný	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná, organické zbytky	škůdce, potraviny, zbytky
Rus domácí	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná, organické zbytky	škůdce, potraviny, zbytky
Cvrček domácí	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná, organické zbytky	zbytky, údajně neškodný, cvrkání
Pisivky	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná, organické zbytky	domácí druhy mohou být škůdci
Zlatoočka obecná	příležitostně v lidských stavbách	dravá	užitečná, loví mšice
Střevlíček obecný aj.	pod kameny, dřevem, sklepy	dravý	užitečný, loví ostatní hmyz, plže
Rušníci: krtičkový, muzejní	příležitostně v lidských stavbách	larvy se živí organickými zbytky	škůdce, sbírky, látky, kůže
Kožojedi: obecný, skvrnitý	příležitostně v lidských stavbách	larvy ve vlněných látkách...	škůdce, sbírky, látky, kůže
Potemník moučný	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná	škůdce, obilné výrobky
Babočky: kopřivová, paví oko	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná	neškodná, pro housenky žírná rostlina kopřiva
Zavijec paprikový	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná	škůdce, obilné výrobky, zrna aj.
Mol obilní	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná	škůdce, obilí, mouka, obilné výrobky
Mol šatní	příležitostně v lidských stavbách	živočišná	škůdce, vlna, kožešiny
Octomilka obecná	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná	neškodná, přítomnost na ovoci není příjemná
Moucha domácí	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná až všežravá	relativně neškodná, přenašeč nemocí, larvy v odpadu
Masařka obecná	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná až všežravá	rel. neškodná, přen. nemocí, klade vajíčka do masa
Vosa saská	v lidských stavbách	dravá, když krmí plod	loví ostatní hmyz, užitečná
Sršeň obecná	volně v přírodě, v lidských stavbách	dravá, když krmí plod	loví ostatní hmyz, užitečná
Včela medonosná	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná	užitečná, problém - varroáza
Lumci	příležitostně v lidských stavbách	parazitismus na jiném hmyzu	užiteční, parazitují na ostatním hmyzu
Mravenci	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná až všežraví	v lidských stavbách nežádoucí
Ropucha obecná	sklepy, zahradní stavby	dravá	plži, hmyz
Ještěrka obecná	sklepy, zahradní stavby	dravá	příležitostný návštěvník na přezimování
Vrabec domácí	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná, živočišná	když krmí ptáčata užitečný, loví hmyz
Sýkory: koňadra, modřinka	příležitostně v lidských stavbách	živočišná	loví hmyz
Rehek domácí	příležitostně v lidských stavbách	živočišná	loví hmyz
Vlaštovka obecná	příležitostně v lidských stavbách	živočišná	loví hmyz
Jiříčka obecná	příležitostně v lidských stavbách	živočišná	loví hmyz
Rorýs obecný	v lidských stavbách	živočišná	loví hmyz
Kavka obecná	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná, živočišná	osidluje volná místa na stavbách
Ježek západní	příležitostně v zahradních stavbách	živočišná	loví plže, hmyz
Netopýři	v lidských stavbách, někdy sezónně	živočišná	loví hmyz, kolonie mohou způsobit hyg. problém
Kuna skalní	příležitostně v lidských stavbách	živočišná	loví hmyz, hlodavce, ptactvo
Myš domácí	příležitostně v lidských stavbách	rostlinná, až všežravec	škůdce
Myšice lesní	příležitostně v zahradních stavbách	rostlinná	v uskladněné zelenině a ovoci může být škůdcem
Potkan	příležitostně v lidských stavbách	všežravec	škůdce, přenašeč nemocí

Stromek od pana učitele

Blíží se prázdniny a všichni se na ně těšíme – děti i dospělí. Ale bude se nám stýskat po kamarádech, než se v září zase sejde-me. K mým kamarádům patří školáčky ze ZŠ F. L. Čelakovského, protože to za mnou do knihovny Za Parkem mají ze školy kousíček a často se vídáme. Půjčují si knížky, vyprávějí své zážitky, nosí obrázky a výrobky do výstavy. Paní učitelky se se mnou dělí o zkušenosti s nimi a na oplátku si odnášejí inspiraci, jaké nabízet dětem čtení a jakými aktivitami ho doplnit.

Jednou z možností by bylo zapojit se do celostátního projektu Živá zahrada – všimnout si proměn školního pozemku během všech ročních dob, zapisovat a kreslit si svá pozorování, krmit ptactvo, něco hezkého pěstovat.. Na to by si ale děti musely

několik let počkat, protože teď zrovna bylo rozhodnuto zahradu zvelebit a začalo se odstraněním takřka všeho, co na ní rostlo. Dobrý úmysl světi prostředky, takže dětem se to asi naprosto upřímně vychválilo jako něco nového a lepšího. A asi si zapamatovaly, že takhle je to normální a jinak to snad ani nejde.

V naší rodině jsme to říkali dětem jinak: že zlikvidovat něco živého se smí jen kvůli jiným životům, třeba když se pokácí beznadějně nemocný a nebezpečný strom, který už se nedá ošetřit. Nebo když se chráněná území zbavují invazních plevelů, aby nevytlačily i zbytky vzácné původní květeny. A ještě důkladněji si počínali naši předchůdci. **Jak nám vyprávěl náš přítel a rádce botanik pan Václav Chán, v časech jeho dětství dostal každý prvňáček u nich ve škole od pana učitele ovocný stromek a radu, kam ho zasadit a jak o něj pečovat.** Na konci školní docházky, když se všechno dařilo, byl z nezkušeného žáčka vzdělaný a zodpovědný dospělý člověk a z tenkého proutku krásný strom, dávající ovoce.

Sázení oskeruše u strakonického gymnázia, foto -ah-

technickou ve chvíli, kdy je zrovna máme, zní logicky, takže se tím velkoplošné odstranění původních dřevin snadno zdůvodní. Myslím ale, že totéž by se dalo říci o hospodaření se vzrostlou zelení. U ní také není samozřejmostí ji mít – roste přece spoustu let, než může plnit i jiné funkce než okrasnou. Jenže se na ni obvykle pohlíží právě jen jako na okrasu. S tím, že ji lze vyměnit za něco jiného, bude-li to také hezké. Jeden spotřební předmět za jiný, jako by příroda nebyla živá.

Požadavek hospodařit při revitalizacích pozemků s penězi a

Dobrá snaha vylepšit školní zahradu tak, že se nejdříve zplanýruje, to se dost dobře nesrovnává s tím, co se v té samé škole při hodinách přírodovědy děti učí. V poslední době se na ekovýchovu klade velký důraz, a tak se nabízí předvádět ji dětem současně i v praxi. A to jak za okny učeben, tak vůbec kdekoliv, kam přijdou - když nějakou zeleň vyměnit, pak jen tam, kde to jinak nejde, a i to provádět postupně, ne naráz na velké ploše. Při projektování brát už předem v úvahu, co kde roste a jak to lze zachovat. Všimnout si, kdy a kde se takovýto postup osvědčil a co by se dalo napodobit. A možná i znovu zavést zvyklost z minulosti – ukázat každému prvňáčkově, že mladý stromek s ním má hodně společného - je živý, potřebuje lásku a péči, roste a přináší radost a nedá se jen tak vyměnit za jiný. **-ah-**

Kdo je fujtajblík?

Nemůžu tvrdit, že bych třeba při spatření ováda nějak zvlášť zjihla - i když je obdivuju, protože umí lítat. Nerada bych, aby jich lítalo až moc najednou, ale nepochybuju o tom, že určitě mají na světě své místo, tak jako každý. A zatímco nám pijou krev, sami také mají své nepřátele. I tohle platí na každého, jak se příroda snaží udržovat rovnováhu. Dokonce když je někdo obzvlášť silný, je to zařízeno tak, že se musí mít na pozoru před příslušníky vlastního druhu.

V internetové diskusi o transferu žab se vyskytly takové ty typické hlášky, že ochráněři se starají o ropuchy, a tím pádem kašlou třeba na důchodce - přitom krajina bez žab by byla pro lidi včetně důchodců velice nehostinná. Byla by zamořená jak přemnoženými živočichy nebezpečnými např. pro naše zemědělství, tak chemickými prostředky k jejich hubení. Stejně by to bylo, kdybychom byli lhostejní k osudu dalších „ošklivých“ tvorů - netopýrů... Podobně se můžeme zamyslet třeba nad včelami. Kvůli žihadlu jsou neoblíbené, někdo má na ně i alergii, ale jsou tak důležitými opylovači rostlin, že život lidí by bez nich byl pravděpodobně nemožný. Podobné je to s alergiemi na pyl - je potřeba léčit nemocné, pomoci každému z nich posílit organismus a vyrovnat se s úzkostí, jenže jako jednodušší se jeví zbavovat se stromů a pohlížet na ně jako na něco nebezpečného. Ve skutečnosti udržují příznivé mikroklima, obsah potřebných látek ve vzduchu a v půdě, jsou domovem mnoha druhů živočichů, zkrátka by život na naší planetě bez nich nebyl myslitelný. Zdá se, že na několika přece nezáleží, ale když si to říká čím dál víc lidí, pak se to násobí.

Zkrátka, určitě se nelze úplně vzdát všemu, co nám připadá ošklivé, obtížné nebo

nebezpečné. Vždycky je něco za něco. V našem lidském životě to není tak zřetelné, ale ve zvířecím ano. Například jde-li stádo k napajedlu, setká se tam s čekajícími šelmami, a ty si vyberou svou daň. Ale nejt k vodě, to by znamenalo konec všech bez rozdílu. Zvířata tedy naslouchají svému instinktu a volí menší zlo. Náš pohled na svět je složitější, tím pádem ani naše rozhodování není tak jednoznačné. Není divu, že pak na nás platí to, co na všechny zvlášť silné tvory – když si nedáme pozor, snadno můžeme být nebezpeční sami sobě. **-ah-**

„Tak co, souse, tráva roste a hmyzové žijou?“

Je máj, čas prvních sečí, a po máji přijde červen a otavy. Tak nějak by se dalo psát, kdyby bylo o pár let zpět a místo měst bychom bydleli v usdlé krajině s hospodárným způsobem života. Ale je to jinak.

Když putujete po naší krajině, sedíte na dvorku před venkovským stavením nebo na zahrádce, není nic neobvyklého místo přirozených zvuků okolí poslouchat řev motorových sekaček, křovinořezů a různých travních samohybů. Doba se změnila. Ševelení kos, klepání ostří a zvonění brousek je již jen pro staromilce. Dalo by se říci hned na začátku tohoto článku: „Jdi do háje s kosou, není čas a kosu už stejně nikdo nepoužívá“. Jenže něco s časem také odešlo. Pokud jste majitelem „anglického trávníku“, usedněte a všimněte si. Snažte se za tu dobu pozorování spočítat druhy živočichů, které v tom vašem trávníku žijí, případně kolik jich přiletí. Možná budete překvapeni. Výsledek může být velmi blízký nule. A proč? Protože naše stroje sečou dobře, na koberec. A ten koberec se časem vytvoří z několika odolných trav a pro nějakou tu kytičku tu není místo. A kde není květ, chybí často hmyz. Kde nic nekvete, nejsou semena, a kde nejsou semena, není pestrých rostlin. Zůstanou většinou pouze ty, které se rozmnoží vegetativně, pomocí odnoží. A třeba zrovna hmyzové milují rozmanitost, a zase jsou na druhou stranu jednotlivé druhy na rostliny přísně selektivní. Tak nám „zahradní druhy“ motýlů (např. bělásci) putují na rostliny brukvovité, modrásci na bobovité, okáčci na trávy, babočky na kopřivy, soumračníci např. na trávy, otakárci na miříkovité rostliny, a tak je tu řada hmyzu, která nějakou tu květinu potřebuje. Použijme tedy zmiňované motýly jako indikátor „biostavu“ naší zahrady či obvyčejné zelené plochy. Můžeme tedy obecně usuzovat třeba takto:

Soumračník jahodníkový (Pyrgus malvae), foto -vh-

Na zahradě nejsou žádní motýli	Někde se stala chyba	Pokud na zahradě motýly chceme, hledáme příčinu ve skladbě rostlin, způsobu péče o trávník a případně o záhony.
Na zahradě se objevují běláskové (zelný, řepový, řepkový)	Zahrada je stavem blízká předešlému řádku.	Může se jednat o „zatoulance“ nebo návštěvníky naší užitkové zahrady. V užitkové zahradě je většinou nechceme.
Na zahradě se objevují výše jmenovaní bělásci a babočky (kopřivová, paví oko, sítkovaná)	Zahrada je na tom lépe.	Někde v zahradě máme kout s kopřivami nebo v zahradě kvetou přitažlivé rostliny, kam létají motýli sosat.
Na zahradě se objevují výše jmenovaní bělásci, babočky a okáčové. Např. okáč luční.	Zahrada je na tom relativně dobře.	Zahrada si žije částečně svým životem. Pokud se nejedná o zatoulance, máme někde v kvetoucí zahradě občas neposekané části s trávou.
Na zahradě se objevují výše jmenovaní bělásci, babočky, okáčové a soumračníci.	Zahrada je na tom relativně dobře. Její stav se přibližuje běžné krajině.	Zahrada si žije svým životem. Kromě motýlů je vhodná i pro ostatní hmyz a živočišstvo.
Na zahradě se objevují výše jmenovaní bělásci, babočky, okáčové, soumračníci a modráskové. Např. modrásek jehlicový.	Zahrada je na tom dobře. Její stav se přibližuje zajímavým biotopům ve volné krajině.	Zahrada si žije svým životem. Kromě motýlů je vhodná i pro ostatní hmyz a živočišstvo.

Podobnou indikaci stavu naší zahrady by rovněž poskytli i jiní zástupci hmyzu. Ale motýli jsou pro lidi většinou zajímavější než třeba ploštice nebo brouci.

Co se dá dělat, když máme zahradu, kde takřka nic neleze a nelétá? Především je možno zavést mozaikové kosení, kdy část zahrady sečeme dříve a jinou zase později. Přitom se můžeme třeba řídit tím, kde nám jaká rostlina kvete, a tak ji necháme odkvést a vysemenit se a potom teprve plochu požneme. Někdy to jde zpět z travní

monokultury na květnatou loučku těžko a trvá to dlouho. Nechá se také změnit prostředek, kterým sečeme. Rotační sekačky užnou trávu hodně na krátko, ale také na zemi nechají dost drobné biomasy. Jejich nůž sebere s trávou i živočichy a čas-
tým sečením se blížíme stavu desinsekce. Občas si dovolíme luxus nepořádku a povolíme nějaký ten ruderál v podobě kopřivy, okoličnatých rostlin, pcháčů a bodláků. Ostatně do předchozího sterilního stavu se můžeme vrátit vždycky. Také nebudeme otroky našich žacích strojů, zbavíme se takřka týdněho broušení trávníků a víkendového koloritu v podobě hlasu sekačkových motorů. Navíc uděláme něco pro druhé, pro drobné živočichy. Mnoho z nich je již na pokraji vyhubení. Nenechme se ukolébat tím, že nad zahradou nebo volně v krajině uvidíme přeletět třeba otakárka fenyklového. Skutečný stav je jiný. Mízi druhy motýlů daleko menších a většinou nenápadných. Případného zájemce o zjištění stavu věci odkazují na stránky www.lepidoptera.cz. Najdete tam také publikaci „Ohrožený hmyz nelesních stanovišť: ochrana a management“, kde se nemluví jen o motýlech. Přečtěte si ji a uvidíte. Zajímavý projekt najdete také na stránkách ČSOP. Jmenuje se Živá zahrada - pod tímto [odkazem](#).

Babočka bodláková (Vanessa cardui), foto -vh-

Co více dodat? Blíží se léto, ceny sekaček klesají, možná v souvislosti s tím klesá i náš ohled na nepatrná zvířata okolo nás. A potažmo to jde dolů i jejich druhovou skladbou na našich zahradách. „Tak co sousede, tráva roste...?“

To, co jsem napsal o výskytu motýlů na našich zahradách, je velice schématické. Při hlubším pozorování bychom zjistili, že jinou rostlinu mají v oblibě housenky a jinou zase dospělí motýli. Tím by mohl vzniknout mylný dojem, že pokud máme na zahradě nakrátko posekaný trávník a několik rostlin v květinové zahradě a na nich hojnost motýlů, je vše v pořádku. Opak může být pravdou. Ale stále je lepší mít pár přátelských nektaronosných rostlin na zahradě, než jen zmiňovaný nakrátko střížený trávník. -vh-

Biozahrada - II. díl - Živý plot z divokých keřů a bobulovin, aneb Roští naše původní

Zajímavým i velice užitečným prvkem přírodních zahrad jsou živé ploty z keřů a bobulovin. Výsadbou takových dřevin, zvláště pak těch původních, podpoříme užitečné vztahy v biozahradě. Budou to právě ty vztahy, které jsou díky dlouhému vývoji šité na míru místním broukům, ptákům, bakteriím a jiným živočichům. Tyto dřeviny mají schopnost se u nás množit do okolí, kde je mít potřebujeme a kam také patří. Biozahrada se tak může stát místem, které pomáhá obnově okolní přírody do původního bohatství a druhové rozmanitosti. Čím pestřejší je druhové zastoupení křovin, tím bohatší je i druhové a početní zastoupení ptactva. Zvláště ptáci uvítají, najdou-li na naší zahradě nějaké hustší keře, kde by mohli zahnídit a nalézt na zimu dostatek potravy. Do keřů pak můžeme ještě umístit vhodné podložky pro jejich hnízda nebo můžeme místo k zahnízení vytvořit svázáním větvíček (viz foto).

Foto Alena Šimáčková

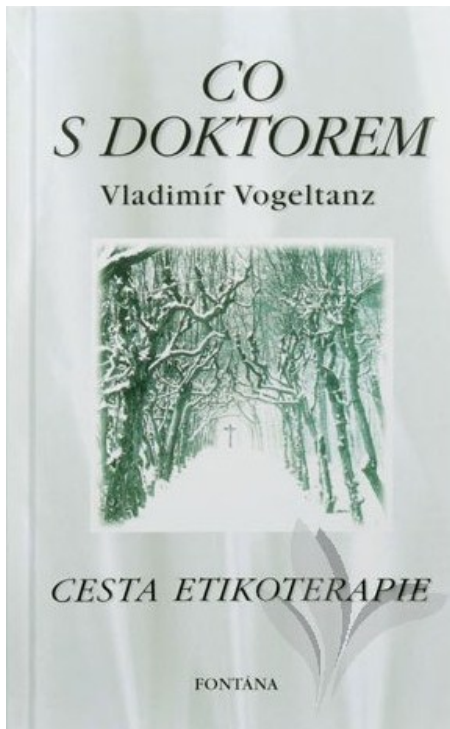
Užitek a zdraví přinesou některé jedlé plody s léčivými účinky také nám. Květy, stín, vůně, podzimní barevné listí nebo tvorba živého plotu, to vše jsou důvody, proč sázet keře a bobuloviny.

Vegetativní rozmnožování keřů je také vhodná a zajímavá práce i pro děti. Snadno se přesvědčíme, jak nám někdy rychle ve vodě zakoření. Tak je tomu například u vrby, ale i jiných dřevin. Někdy zase stačí ohnout větvíčku, zatížit ji kamenem a částečně zahrnout zeminou. Tomuto způsobu říkáme hřížení a můžeme tak získat samostatnou sazenici např. lísky, zlatice, klokoče, rybízu aj. Pomocí odkopků můžeme získat šeřík, pámelník, bez černý a janovec. Některé však také ze semen jako dřín, dřišťál, hloh, kalinu, zimolez. Vhodné je některá semena před setím drtit nebo je nechat zahnít. Další možností je stratifikace. Vybrané druhy dřevin mají být odolné, nevyžadovat žádnou větší údržbu, poskytovat vhodné služby pro člověka i zahradní ekosystém a spoluvytvářet krásné i estetické prostředí.

Alena Šimáčková

„Dělej, co umíš...“

Jednou, asi tak před dvaceti lety, jsem se vypravila na radu za dr. Vladimírem Vogeltanzem, protože mého tatínka jeden čas zlobila ledvina. Pan doktor tehdy sídlil v budově ORL v Husově ulici č. 380 – když jsem vcházela dovnitř, samozřejmě jsem netušila, že po čase nemocniční oddělení přesunou a do domu se ze sídliště Mír přestěhuje moje pobočka. Vlastně jsem v té době ještě ve Šmidingerově knihovně ani nepracovala, byla jsem na mateřské dovolené.

A právě o tom jsem se chtěla poradit, jak mám pomoci rodičům hledat informace ohledně léčení, když přitom nemůžu šidit o čas svoje malé děti. Jak se vyznat ve spoustě protichůdných tvrzení posbíraných v literatuře i od lidí... Dr. Vogeltanz mě vyslechl, za chvíli mi začal tykat, všelicos mi vysvětlil, a najednou mě překvapil větou: „Víš co, ono to chce hlavně na tý starostlivosti ubrat...“ „No jo“, já na to, „ale to je přece normální, mít starost o rodiče a děti a tak, snažit se vědět, co a jak...“ Odpověď si pamatuju skoro přesně doteď a mockrát jsem si ta slova vybavila v různých situacích, ať už šlo o rodinu, zdraví, práci, nebo třeba o naše ochrannářské aktivity: „Dělej, co umíš, co můžeš, neodbývej to, ta snaha je v pořádku. Ale nedělej si starost z toho, že víc nestíháš. Dělej, co umíš, a soustřeď se na dobrý pocit z toho, že se snažíš, jak jen to jde. Co se nepovede nebo co je lidem k smíchu nebo čemu pořádně nerozumíš, to tak moc nehraje roli, když máš čisté svědomí a soustřeďíš se na něj víc než na starosti. Dá ti to klid, který sám o sobě je taky užitečný a léčivý, pro tebe i pro lidi kolem, a vlastně víc než to ostatní.“

Poděkovala jsem a šla domů s pocitem, že je to vlastně všechno jasné, ale člověk si to sám tak dobře neuvědomí - lepší je o tom rozmlouvat a slyšet to i odjinud, potvrdit si to, mít z toho s někým společnou radost. Dneska půjčuju v Husovce knížku, a když se někdo ptá na regionální literaturu ze Strakonicka, můžu mezi jinými vzít do ruky „**Co s doktorem**“ od dr. Vogeltanze a říci: „...A třeba tahle je nejen z našeho města, ale přímo z tohoto domu. Tady pan doktor tenkrát pracoval, když se rozhodl dělat to

jinak, zabývat se hlavně příčinami nemocí, navázat na myšlenky dr. Ctibora Bezděka o etikoterapii, mluvit s lidmi o svědomí, o vztazích, udělat si na ně dost času, umět je uklidnit...A ještě je to hezky a čtivě napsané...“ Někdo si knížku půjčí, vezme si k ní třeba rovnou i **Bezděkovu Etikoterapii**, pak je přinese vrátit a říká to samé: „To mi udělalo radost, tohle čtení. A je to vlastně všechno jasná věc, jen si to uvědomit. Až budu mít zase nějaké starosti, tak si na to vzpomenu.“ **-ah-**

Netýkavka – naše věčné téma

Tak už je letos „odstartováno“ – při schůzce kroužku MOPíků v pátek 25. 5. jsme zase po roce začali s trháním netýkavky malokvěté na Kalvárii. Budeme tam chodit, jak kdo bude mít zrovna čas, dokud nevyplejeme celý severní svah nad řekou proti Kuřidlu tak, aby invazní rostliny neohrožovaly ty původní. A i tak tam příští rok zase nějaké další netýkavky vyrostou – buď ze semen, která už tam byla a dostanou se k zemi (při dešti nebo třeba přišlápnutím), nebo někdo zanechá nová na mokřích botách, v kousku bláta přilepeném na tlapce nebo i nějak jinak. Nebo stačí jedna přehlédnutá rostlinka a postará se...

Zdá se to jako marná snaha, chceme-li co nejdéle udržet Kalvárii nezaplevelenou. Je nás na to několik, trávíme touto dobrovolnou prací každé léto spoustu hodin, a přesto můžeme příští rok počítat s podobným stavem. Jsme vděční za to, že se aspoň nezhoršuje. A je vidět i určité zlepšení. Letos jsme například zaznamenali mnohem větší výskyt zvonečnicku černého a pstročku – to znamená, že se dokázaly prosadit na místech, která by bez naší péče pravděpodobně byla už netýkavkou úplně zarostlá (podobně jako skoro ve všech lesích na Strakonicku).

Netýkavka malokvětá, foto -vh-

Budeme takto chodit i na Kuřidlo a do jednoho lesa u Lázu, tak jako už několik let. Na těchto místech jde o zvlášť cenná stanoviště vzácných rostlin, a tak to za tu práci stojí. Kromě toho budeme likvidovat jednotlivá ohniska i jinde, kde si nějakých všimneme. Ale jen tam, kde to ještě má cenu. To znamená v lokalitách, která zatím nejsou příliš zasažená a objevilo se tam jen několik jednotlivých rostlin (obvykle u cesty, u zvířecích stezek a pelíšků nebo ně-

kde, kde zastavovaly nějaké stroje). Jejich vytrháním se takové místo často zachrání před invazí na několik dalších let. Pak jsou i oblasti zarostlé tak, že už sotva lze něco dělat. Těch je bohužel víc. Podobně se projevuje vliv netýkavky žláznaté, a to hlavně na březích vod. Tu vytrhávat nechodíme, byla by to asi marná snaha.

Pokud by se chtěl někdo připojit, může se přijít domluvit do knihovny Za Parkem nebo nám napsat mail. Prohlédnete-li si obrázky v atlase, naučíte se všimnout si venku jak domácích [netýkavek nedůtklivých](#) (jejichž přítomnost v naší přírodě je úplně v pořádku), tak té [invazní malokvětě](#). Protože se pleť provádí hned od jara, ještě před rozkvetem, je nutné si dobře prohlížet listy. Netýkavka nedůtklivá je má méně zubaté než malokvětá, jinak se mohou snadno splést. Rostou na podobných stanovištích – převážně v lesích. Podobná je v době před rozkvetem i [konopice](#), je jen pevnější, tmavší a chlupatější a nenasazuje tak brzy na květ. Ta se také nechává být, protože do naší přírody patří, má zde přirozené nepřátele a nemnoží se na úkor ostatních druhů.

Invazní netýkavka malokvětá, která je zvláště přizpůsobivá, se vyskytuje jak na výslunných místech, tak i ve stínu. Za úpalu svésí listy a přežije, za mokra prospívá také dobře. Domácí nepřátele v našich končinách nemá, jen se na ní tu a tam pokoušejí usadit mšice. Snahy regulovat její množství ručně jsou usnadněné tím, že je to letnička a má chabé kořeny. Horší je dostat se k ní i na skály nebo doprostřed trnitého keře.

Je dobře, když se vypleje raději menší část území, ale pořádně, než když se trhá jen tak namátkou. Každá zapomenutá rostlinka má v zásobě spoustu semen a vystřeluje je na dálku. Je to obdivuhodné, jak se dokáže všude udržet a rozmnožit. Při její likvidaci je nám jí líto – nejen pro její zajímavé vlastnosti, ale z principu, protože za své zavlečení z Asie k nám nemůže. Nemohou za něj ale ani domácí druhy rostlin, které jsou invazí netýkavky ohroženy. Časem by si jistě příroda pomohla sama, ale trvalo by to z lidského hlediska příliš dlouho, a tak nezbývá, než se snažit k ochraně původní květeny přispět. Náš způsob vychází z toho, co nám kdysi poradil pan Václav Chán – botanik, který poprvé zaznamenal výskyt netýkavky malokvěté v roce 1952 u zdi strakonického hřbitova a pak po celá léta sledoval její lavinovité šíření. Nevíme, jestli se proti ní zasahuje i někde jinde a jak. Budeme vděční za jakékoliv zprávy o tom a rádi se podělíme o zkušenosti. -ah-

Pozvánky - červen 2012

Přijměte od nás pozvání na některou z červnových akcí. Sledujte i nabídku v ostatních periodikách, ale vězte, že zde je jejich výčet nejúplnější a nejpodrobnější. Krátký přehled objevíte ve Zpravodaji města, ČP servisu, ve vývěskách a v [měsíčním přehledu](#) na internetových stránkách Šmidingerovy knihovny nebo na www.csop-strakonice.net.

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy 2012

Sobota 2. 6., 8:00 - 12:00 - pozor!!! Přesun trhů na parkoviště před areál plaveckého stadionu na Křemelce v rámci Ekofestivalu na Otavě

Sobota 16. 6., 30. 6., 8:00 - 12:00, 1. nádvoří strakonického hradu

Účast prodejců na jednotlivých trzích můžete sledovat [zde](#). Trhy se konají každou druhou (sudou) sobotu až do 20. října, vždy v době od 8 do 12 hodin. -jj-

Pobočka ŠK a ZO ČSOP zvou dospělé i děti:

Obnovená výstava Paměť strakonických stromů

Probíhá v půjčovně pro děti a dospělé v pobočce v Husově ul. Příspěvky (vlastní fotografie, obrázky, vzpomínky, úvahy, verše apod. - o stromech památných i docela "obyčejných") můžete přinést na pobočku nebo poslat na hrdlickova@knih-st.cz.

Výstavka kvetoucích rostlin

V půjčovně pro děti a dospělé v pobočce v Husově ul. K seznámení s rostlinami je možno si vypůjčit literaturu nebo se poradit u pultu.

Přírodovědný výlet

S šumavským průvodcem Ing. Josefem Peckou kolem Světlé hory. **Neděle** 10. 6. Sraz

v 6:50 před nádražím ČD. V 7:08 jede vlak do Lipky. Půjde se po zpevněných cestách a případně i terémem přes Michlovu Huť. Uvidíme např. pramen Volyňky. **Cestou povídání** o místních sklárnách, o racích, posledním šumavském vlkovi či všivci žezlovitém... Délka trasy asi 15 km, lze zkrátit. Zpět jede vlak např. v 17:29.

Procházka s výkladem

Po zastaveních **Naučné stezky Podskalí** (k 20. výročí od jejího vzniku). **Pátek 15. 6. Sraz v 17:00 před Zavadilkou.** V případě potřeby lze povídat o stezce i v klubovně na hradě.

Tvořivý podvečer s Alenou Šimáčkovou – letní dekorace z papíru

Pondělí 18. 6. mezi 17:00 – 19:00 hod. v půjčovně v Husově ulici (lze přijít kdykoliv mezi pátou a sedmou hodinou, třeba jen na podívání). Materiál a potřeby k předvedení a vyzkoušení techniky budou připraveny, ale hodilo by se přinést si i vlastní (papíry, karton, lepidlo, nůžky, tužku).

Další společné hraní na kantely vyrobené při akcích ŠK

Neděle 24. 6. Vítány jsou i další nástroje. Koná se **od 18:00 v půjčovně v Husově ul.** ve spolupráci s o. s. Spona. **K poslechu nebo i zpěvu zveme také veřejnost.**

Páteční schůzky kroužku MOPÍKŮ

Sraz vždy v 16:00 na dopravním hřišti u ZŠ krále Jiřího z Poděbrad. 1. 6. oslavíme Den dětí cestou na **Kuřidlo**, **8. 6.** půjdeme na zahradu k **Taschnerovům**, **15. 6.** půjdeme přes Alšovu ulici k Zavadilce (po cestě si ukážeme skupinu velkých **habrů**), kde je v 17 hod. sraz na procházku po **naučné stezce**. **22. 6.** zakončíme školní rok na zahrádce u **Skalických**.

Více na www.csop-strakonice.net nebo hrdlickova@knih-st.cz, 383 323 021. -ah-

CEGV Cassiopeia zve:

Ekofestival na Otavě

Sobota 2. 6., od 8:00, Plavecký stadion na Křemelce

8:00 - 12:00 - Farmářské trhy
13:00 - 15:00 - Přednáška „Potraviny v našem regionu“
13:00 - 21:00 - Řemeslný jarmark
15:00 - 18:00 - Soutěže a kreativní dílny pro děti
15:00 - 15:30 - Loutková pohádka LS RADOŠT
16:00 - 16:30 - Divadelní představení ZUŠ Strakonice
18:00 - 19:00 - Hudební produkce Trio de Compostela
19:00 - 20:00 - Hudební produkce Jam 4 U
20:00 - 21:00 - Hudební produkce Větší než menší
21:30 - 24:00 - Osvěny EKOFILMU
- po celou dobu akce výstava dětských prací
Vstup do areálu a na akci zdarma!

EKOFESTIVAL NA OTAVĚ '12
TÉMA: VÍME, CO SNÍME

08:00 do 12:00 Farmářské trhy
13:00 do 15:00 Přednáška "Potraviny v našem regionu"
13:00 do 21:00 Řemeslný jarmark
15:00 do 18:00 Soutěže a kreativní dílny pro děti
15:00 do 15:30 Loutková pohádka LS RADOŠT
16:00 do 16:30 Divadelní představení ZUŠ Strakonice
18:00 do 19:00 Hudební produkce Trio de Compostela
19:00 do 20:00 Hudební produkce Jam 4 U
20:00 do 21:00 Hudební produkce Větší než menší
21:30 do 24:00 Osvěny EKOFILMU
po celou dobu akce Výstava dětských prací

2.6.2012
plavecký areál, Strakonice
vstup na akci a do areálu ZDARMA

Za podpory: KONABO, Strakonice Zdravěním, Cassiopeia, EKOFILM
Akci pořádá: Osvěny EKOFILMU

Chvála chleba z kvásku

Čtvrtek, 7. 6. od 18:00, OÚ Přešovice

Co je kvásek? Jak chutná tradiční kváskový chléb? Jaký má vliv na naše zdraví? Setkání povede Ing. Alena Rampichová. Poplatek 50 Kč. Více informací na tumova@cegv-cassiopeia.cz. -pt-

JSME Strakonice zve:

Ekologické hrátky

Aneb Jak se žije zvířatům ve Strakonících. Pátek, 8. 6. od 15:00, Podskalí Strakonice

Hry v přírodě pro děti školního i předškolního věku, získání znalostí o místní fauně a flóře, zábava po celé odpoledne, zajímavé ceny, hry se solární energií.

Drobné smetí

Péče o přírodní památku Pastvina u Přeštic

Dne 23. 5. proběhla na této lokalitě další dobrovolnická činnost. Zápis z akce čtěte [zde](#).

Za zajímavými akcemi na Třeboňsko

Manželé Kováři z Rudolfova, jejichž ekozahradu jsme několikrát viděli (viz např. foto v [Kompostu č. 5](#) na str. 12 nebo zápis z akce v Rudolfově [zde](#)), zvou na letní putování po Třeboňsku: www.cestamikdomovu.cz

Artwall Strakonice - vypsáno téma na další výstavu

Tématem příští výstavy pod širým nebem na zdi v ul. Želivského (u pobočky ŠK) je „Krásná zelená“ - libovolnou technikou. Tedy téma, které by mohlo být blízké i čtenářům našeho časopisu. Své příspěvky můžete zasílat na artwallstrakonice@email.cz. Uzávěrka došlých prací je 15. 6.

Vítání ptačího zpěvu

5. 5. jsme se přidali k akci blatenských ornitologů - Vítání ptačího zpěvu - zápis z akce [zde](#).

Bříza bílá

Ach břízo, břízo,
břízo bílá.
Proč jenom jsi mi
tolik milá?!

Tvé bílé stíny
v rozednění.
Tvých větví něžná
pohlazení.

V závanu větru
šepot listů,
natrpklá vůně,
co duši čistí.

Ach břízo, břízo,
břízo bílá,
zůstaň jen navždy
moje milá!

František Langmajer

Literární okno

Život brouka

Rozkvetlá louka,
košatý strom,
mám život brouka,
v dálce zní zvon.

Mám život brouka,
v trávě si sním,
tiše si broukám,
o nebi vím.

Vím, co tu mám
na Zemi žít:
Přijmout a dát,
vesele znít.

Rozkvetlá louka,
košatý strom,
tiše si broukám,
v srdci mám zvon.

*****
S poznáním věcí učených,
více si vážím věcí obyčejných.

Větví, kůry, krásy stromů
a srdce tančí, vrací se domů.

Ivana Ježková

V korunách

Stojí jako vousy na tváři,
když ostří pily zazáří,
konec svých dnů nevnímá,
neuteče, nohy v zemi má...

Na místo stínu horký prach,
se zanáší do přeťatých šlach,
ani hlásku nevydá
a oběť nejcennější...dá.

Další strom padá,
k zemi se skládá,
ze života kláda,
nad přírodou vláda.

Text stejnojmenné písně - kapela Možnost Volby -jj-

Chvalozpěvy

„Léto budiž pochváleno“, jak říká klasik Fr. Šrámek. Jiný klasik – **Miroslav Horníček** – napsal všelijakých chvalozpěvů spoustu a je mi tím blízký, protože mám taky vděčnou povahu. Myslím si totéž, co se píše v knížce „**Vyznání Mariánským Lázním v červnu a červnu v Mariánských Lázních**“, totiž že **naš úžas sice neodivá stromy listovím, ale je to on, kdo nám dovoluje ho vidět**, a že stejné je to se vším ostatním, **co budí naši okouzlenou účast**.

A také mám ráda písničku, o které se v knížce mluví:

„... Kdo krásu nevidí,
světu ji nepřidá,

zpívá se dál v té písni a je to dobré, že se to zpívá... je to tatáž výzva, která jindy, v časech dávno uplynulých, a jinde, v oblastech mnohem vyšších, zazněla jinak:

... všech jednotlivin dbejte
a tajem přírody se zajíkejte.

... Pochval strom za zelený listí,
pochval jej, a budeš jísti
jabka červená.

... co může vědět o chuti jablek, o jablčích vůbec, kdo nechválí sám strom, a ještě holý, kdo neví, že už tehdy stoupají v něm mízy, a kdo se z toho neraduje? Tak lidé vytrhávají vždycky jen část, část něčeho, část času, část nějakého bytí, jen to, co je jim příjemné a co jim sládne v ústech, tak taky berou ze života druhých jen květ, jen plod, a všechno ostatní, celý ten růst, ty v tmách stoupající mízy, úzkosti a žaly, jako by neznali, nechtěli poznat, odmítají. Ale – i to mi říká tato písnička – nedá se nic dělat, všechno je celek... Za všechno, s čím chceme být, jsme odpovědni. .. Ať chceme, nebo nechceme, jsme účastni.

Pohlad' růži zvadlou předloni
a spolu s ní se rozvoní ta tvá...“

-ah-

„Moucha masařka a její věrná družka, bleška tulačka“

... z povídky „Jak jsem ochořel“ - na ty mám z mých dětských let hezké vzpomínky, stejně jako na autory (Miloslava Šimka a Jiřího Grossmanna). A teď, kdy jsme měli na gymnáziu přednášku o domácích fujtajblících, se mi to hezky hodí do krámu. Jinak ale se moc něžných slov o cizopasnících v krásné literatuře nenajde, to není divu.

Moc hezky se čtou odborné články ve starých přírodovědných časopisech z antikvariátu, protože v tehdejších dobách se v takových textech nepsalo nijak stroze. Například vyprávění o bleše ve „Vesmíru“ začínalo líčením únavy poutníkovy na konci náročného dne, a teprve když ulehl na prosté lože v noclehárně, začíná se nenásilně vědecké pojednání o blechách...

V knížce Zdeňka Štěpánka „Vzpomínky“ se o blechách píše toto: „... Čert ví, kde se ta havěť brala; říkali, že je roznášeli psi. Bylo to dobře možné, protože pes byl v každé chalupě. Viděl jsem, jak se zuřivě drbali, jak si zoufale vztekale prokousávali své kožichy, až jim zuby cvakaly. Lidé se jim bránili tím, že nosili košile z hrubého plátna, které znemožňovalo blechám klidný pohyb na hladkém těle.... Štěnice jsou živočichové městští. Sídli za pelestmi dřevěných postelí, za tapetami na stěnách, v rámech obrazů, zrcadel, v záhybech křesel a pohovek. Ve dne odpočívají ve svých úkrytech a teprve v noci, za tmy, se vydávají na lov, za lidskou krev. S úplnou krvelačnou zuřivostí se pak vrhají na bezbrannou lidskou oběť. Mají neuvěřitelně tuhý život a dovedou třeba celá léta hladovět...“

Při přednášce na téma „Domácí fujtajblíci“ se o blechách a štěnicích nemluvílo, protože jsou (jak doufáme) na ústupu. V literatuře se toho ale o nich najde dost a dost, jakož i o dalších druzích spojených s životem člověka – stačí přijít do knihovny.

-ah-

Jedlý Kompost

V receptech tentokrát přinášíme několik tipů pro zdravější grilování jakožto důkaz, že bez masa naopak získává na rozmanitosti a záležitosti pouze na naší fantazii, z kolika různých chutí se bude skládat.

Bramborové „granáty“

Ingredience: Brambory, cibule, česnek + libovolná zelenina (mrkev, zelí, pórek, kukuřice...), rostlinný olej, sůl, koření (např. pepř, oregáno, sladká paprika...příp. směs na brambory)

Postup přípravy: Brambory a ostatní ingredience nakrájíme na slabé plátky přibližně stejně velké. V míse směs nasolíme, okořeníme a přidáme několik lžic oleje. Rozmícháme a necháme pustit šťávu. Směs vkládáme (vždy s trochou šťávy) do alobalu, 2 x zabalíme a pokládáme na gril nebo na žhavé uhlíky do ohniště. Dle teploty grilujeme cca 30 min., příp. rozbalíme a ochutnáme brambor.

Tip: do směsi můžeme přidávat i další libovolné ingredience - uvařené sójové kostky, tofu...

Hořicová marináda

Ingredience: Rostlinný olej, plnotučná hořčice, sójová omáčka, česnek, sůl, pepř, sladká paprika, drcený kmín, chilli.

Postup přípravy: Základní ingredience smícháme v tomto poměru - 3 díly oleje, 1 díl hořčice, 1 díl sójové omáčky a přidáme ostatní pochutiny - několik stroužků najemno utřeného česneku, sůl a koření. V marinádě nakládáme suroviny na grilování - seitan, tempeh, uzené tofu... Můžeme ji využít i k potírání během grilování.

Koprový dresink

Ingredience: Sojanéza, kopr, citrón, sůl, pepř, cukr.

Postup přípravy: Nadrobno posekaný čerstvý nebo sterilovaný kopr vmícháme do sojanézy, přidáme citrónovou šťávu a dochutíme solí, cukrem a pepřem. Podáváme ke grilovaným potravinám nebo zamícháme do zeleninového salátu. *-jj-*

Koláčky mrkváčky

Dají se dělat pokaždé jinak, ale v zásadě tam patří asi 3 větší mrkve (asi 20 dkg), trochu rostlinného másla (asi 10 dkg), trochu cukru (do 10 dkg) podle sladkosti mrkve, trochu ovesných vloček, trochu hladké mouky, trochu skořice, trošku sody nebo prášku do pečiva. Pečou se na plechu – lze je buď vyválet a vykrajovat, nebo dělat kuličky, ty rozmáchnout na placičky a doprostřed dát oříšek nebo rozinku.

Zdeňka Skalická

Závěrem přikládáme opět tabulku kontaktů. Uzávěrka došlých příspěvků je týden před koncem měsíce. Za jakékoli připomínky a náměty děkujeme! K pravidelnému odběru našeho měsíčníku se můžete hlásit na adrese jan.juras@knih-st.cz.

Ing. Jan Juráš *-jj-*

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO a EU, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková *-ah-*

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba půjčovny pro děti a dospělé),

tel.: 380 422 720, 383 323 021

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

CEGV Cassiopeia *-pt-*

Husova 380 (Pobočka ŠK)

tel.: 734 578 561

E-mail: strakonice@cegv-cassiopeia.cz

Ing. Vilém Hrdlička *-vh-*

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody

Strakonice, Zámek 1

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Petra Tůmová, Zdeňka Skalická, Radim Paulič, Alena Šimáčková, Marie Linhartová a její žákyně, Ivana Ježková, František Langmajer

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2012

